

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ*Анотація*

Стаття присвячена питанням фінансового забезпечення структурних економічних перетворень. З метою підвищення ефективності їх формування та реалізації важливим є проведення інституційної модернізації фінансової системи держави. Визначено пріоритетні напрями бюджетної політики із урахуванням завдань соціально-економічного розвитку країни. Обґрунтовано необхідність підвищення рівня фінансового забезпечення людського капіталу як фактора економічного зростання. Вагомим є переорієнтація факторів забезпечення економічного розвитку з підвищенням ролі внутрішнього сукупного попиту. Розглянуто напрями удосконалення грошово-кредитного регулювання економіки. Визначено підходи щодо розвитку та підтримки інноваційної системи та високотехнологічних укладів економіки. Розглянуто питання удосконалення механізму державної підтримки інноваційно активних підприємств.

Ключові слова: фінансова політика, бюджетно-податкова політика, грошово-кредитна політика, економічне зростання, людський капітал, економічні перетворення.

Е.И. Гатауллина,Киевский национальный торгово-экономический университет,
г. Киев**ФИНАНСОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ***Аннотация*

Статья посвящена вопросам финансового обеспечения структурных экономических преобразований. С целью повышения эффективности их формирования и реализации ключевым является проведение институциональной модернизации финансовой системы государства. Определены приоритетные направления бюджетной политики с учетом задач социально-экономического развития страны. Обоснована необходимость повышения уровня финансового обеспечения человеческого капитала как фактора экономического роста. Весомым является переориентация факторов обеспечения экономического развития с повышением роли внутреннего совокупного спроса. Рассмотрены направления совершенствования денежно-кредитного регулирования экономики. Определены подходы по развитию и поддержке инновационной системы и высокотехнологичных укладов экономики. Рассмотрены вопросы совершенствования механизма государственной поддержки инновационно активных предприятий.

Ключевые слова: финансовая политика, бюджетно-налоговая политика, денежно-кредитная политика, экономический рост, человеческий капитал, экономические преобразования.

Постановка проблеми. В умовах економічної нестабільності із посиленням впливу екзогенних чинників на соціально-економічний розвиток відкритих економік важливим є підвищення дієвості фінансово-економічної політики країни з урахуванням інституційних змін світової фінансової

архітектоніки. З метою підтримки економічного зростання потребують посилення дієвості інституційні механізми бюджетної, податкової, митної, грошово-кредитної політики. Крім того, постає необхідність поглиблення теоретико-методологічних засад фінансової політики у забезпеченні дієвих економічних перетворень. Доцільним є розробка довгострокової фінансової стратегії, яка була б спрямована на структурну перебудову економіки. Необхідним є здійснення відповідного фінансового забезпечення економічних перетворень, в тому числі шляхом концентрації фінансових ресурсів у тих секторах економіки, які здійснюють виробництво продукції високотехнологічних укладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вагомих наукових досліджень у сфері фінансового забезпечення економічних перетворень можна виділити праці вітчизняних вчених: Т. Боголіб [1], В. Лагутіна [4], І. Лук'яненко [5], К. Савченка [6], А. Соколовської [7], І. Чугунова [8] та інших. Водночас, подальшого дослідження потребують питання визначення перспективних напрямів фінансового забезпечення економічних перетворень з урахуванням завдань модернізації економіки та соціальної сфери, макроекономічної динаміки, показників фінансової стійкості.

Метою статті є обґрунтування пріоритетних напрямів фінансової політики держави, які спрямовані на забезпечення макрофінансової стабілізації та реалізацію структурних змін економіки та соціальної сфери.

Виклад основного матеріалу. Фінансова політика як складова механізму регулювання соціального та економічного розвитку суспільства спрямована на вирішення завдань забезпечення конкурентоспроможності економіки, здійснення структурних перебудов в економіці, підвищення темпів економічного зростання. Враховуючи трансформаційні процеси економічної системи, важливим є створення та забезпечення організаційних, методологічних та інституційних передумов для формування дієвої фінансової політики інноваційного розвитку економіки. Крім того, постає необхідність підвищення ефективності розробки та реалізації інноваційної політики, забезпечення пріоритетності фінансування інновацій у процесі середньострокового бюджетного прогнозування та планування. Важливим є поетапне збільшення обсягів фінансування наукових досліджень, сфери освіти та удосконалення фінансового механізму розвитку інноваційної діяльності.

В умовах економічних перетворень важливим є посилення ролі держави в регулюванні соціально-економічних процесів, покращання якісного рівня управління бюджетно-податковою та грошово-кредитною системою з підвищенням дієвості їх координації. Водночас, фінансова політика країни стала більш залежною від зовнішньоекономічних факторів, що зумовлює

подальшу необхідність удосконалення фінансової системи. Формування фінансово-економічної політики країни, у тому числі в частині регулювання бюджетних доходів та видатків, міжбюджетних відносин, дефіциту бюджету, державного боргу, грошової маси, валютного курсу, платіжного балансу відбувається з урахуванням сукупності зовнішніх чинників, що спрямовано на підвищення рівня інвестиційної привабливості країни для міжнародного капіталу, конкурентоспроможності вітчизняних товарів на світових ринках. Доцільною є реалізація виваженого фінансового регулювання, враховуючи тенденції економічного зростання, зниження показника питомої ваги державного боргу в валовому внутрішньому продукті та боргового навантаження на бюджет. Важливим завданням фінансової системи є забезпечення оптимального розподілу валового внутрішнього продукту між її складовими та фінансово-економічних ресурсів між економічними суб'єктами, що спрямовано на стимулювання розвитку вітчизняної економіки.

Фінансово-бюджетна складова системи соціально-економічного розвитку здійснює відповідний вплив на розширене відтворення суспільства [1, с. 85]. Доцільним є подальше вдосконалення механізму бюджетно-податкового регулювання, поглиблене дослідження інституційних засад становлення фінансової системи, посилення системності у реалізації державної політики в сфері формування доходної частини бюджету, планування та використання бюджетних видатків, регулювання дефіциту (профіциту) бюджету, державного боргу та міжбюджетних відносин. На сучасному етапі розвитку економіки важливим є реалізація стимулюючої фінансової політики, спрямованої на відновлення позитивної динаміки економічного зростання та підвищення добробуту населення.

Пріоритетними напрямками бюджетної політики країни на середньострокову перспективу з урахуванням поступового відновлення темпів економічного зростання мають стати зниження частки перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему, скорочення частки видатків на загальнодержавні функції в частині зменшення видатків на обслуговування державного боргу, вдосконалення механізму фінансування бюджетних установ у сфері науки, освіти, охорони здоров'я з одночасною оптимізацією їх чисельності, що сприятиме підвищенню рівня результативності видатків бюджету, поступового зростання значень частки видатків на оборону в частині оновлення військової техніки задля підвищеної боєздатності вітчизняної армії, оптимізація структури видатків на економічну діяльність. Важливим є подальше удосконалення механізму бюджетного регулювання в сфері планування видатків бюджету, оптимізації структури та кількості бюджетних програм [3, с. 81-83].

Виважена політика у сфері формування доходів бюджету та податкового регулювання обумовлює посилення рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на зовнішніх ринках збуту товарів і послуг та національної економіки в цілому. Зниження податкового навантаження на підприємства, що реалізують інвестиційні проекти та впроваджують інноваційні продукти у серійне виробництво, сприятиме збільшенню обігових коштів у їх розпорядженні, посиленню попиту на оновлення технологій та устаткування, зниженню потреби суб'єктів підприємництва у запозиченнях. Достатній ступінь оновлення основних фондів підприємств прискорить структурні зміни вітчизняної економіки. З урахуванням циклічності економічного розвитку доцільним є формування довгострокової стратегії управління фінансовою системою, що ґрунтуватиметься на посиленні державного регулювання економічного розвитку в умовах економічного спаду або ж дерегуляції економіки в умовах економічного зростання.

Необхідним є реалізація заходів щодо спрощення процедур податкового та митного адміністрування, зменшення витрат часу на сплату податків та подачу податкової звітності, удосконалення антимонопольного регулювання, подальший розвиток механізму пільгового оподаткування інноваційних підприємств та забезпечення захисту прав інвесторів [8, с. 57]. Потребують удосконалення положення щодо оподаткування венчурних інвестиційних фондів у сфері податку на прибуток підприємств та податку на доходи фізичних осіб. Водночас, важливим є проведення постійного моніторингу результативності податкових пільг із визначенням ступеня впливу відповідної пільги на зростання обсягів інноваційної діяльності та валового внутрішнього продукту у середньостроковій перспективі. Доцільним є застосування провідного зарубіжного досвіду у сфері проведення опитування платників податків, які користуються наданими податковими пільгами щодо їх ефективності.

Для посилення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на міжнародних ринках збуту важливою є активізація державної підтримки експорту промислової продукції. Реалізація даної політики сприяє отриманню додаткових переваг товаровиробниками та стимулює збільшення обсягів зовнішньоекономічних операцій. В умовах рецесії, з метою реалізації зазначеного, доцільним є використання інструментів грошово-кредитної політики, в тому числі облікової ставки, заходів «кількісного пом'якшення», надання додаткового фінансування експортерам через механізми страхування та гарантування експортних операцій. Важливим є формування та реалізація послідовної та виваженої державної програми імпортозаміщення. Водночас, слід забезпечувати умови для розвитку

конкуренції у галузях економіки, що надасть можливість підвищити якість продукції. Основними напрямками фінансової підтримки інноваційної діяльності за рахунок коштів бюджету є часткове відшкодування відсоткових ставок за кредитами, отриманими суб'єктами господарювання у банках, використання механізму державно-приватного партнерства під час реалізації інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки, залучення запозичень під державні гарантії, надання субвенцій місцевим бюджетам на реалізацію інноваційних програм.

Метою здійснення впливу грошово-кредитної політики на фінансову систему країни є належний рівень регулювання грошової та кредитної емісії, що сприятиме економічному зростанню в умовах стабільності цін. Використання інструментів монетарного регулювання повинно бути взаємоузгодженим та динамічним, що посилює позитивний вплив держави на реальний і фінансовий сектор економіки та знижує рівень системних ризиків фінансової системи. Недостатній рівень кореляції між політикою регулювання грошової маси, валютного курсу, рахунку капіталів та кредитування відчутно впливає на зниження рівня збалансованості грошово-кредитної системи та призводить до довгострокових трансформацій економіки [6, с. 214]. Важливими завданнями грошово-кредитного регулювання на середньострокову перспективу з урахуванням особливостей розвитку вітчизняної економіки мають стати: поступове зростання рівня монетизації в середньостроковій перспективі, забезпечення стійкості фінансової системи, підвищення конкурентоспроможності фінансової системи, в тому числі за рахунок забезпечення випереджаючих темпів внутрішнього платоспроможного попиту, пріоритетність стимулювання економічного розвитку з використанням механізмів впливу на рівень грошової ліквідності, курсу національної валюти, підтримуючи системні фінансові інститути, які здійснюють фінансування реального сектору економіки, удосконалення механізму макропруденційного контролю за системними ризиками.

Вагомим інструментом грошово-кредитного регулювання є валютне регулювання, що відповідно передбачає вплив держави на резерви банківської системи, загальний попит та пропозицію грошей в країні. Доцільним є підтримання динамічної рівноваги валютного курсу з урахуванням зміни сукупності макроекономічних показників, що сприятиме забезпеченню збалансованості фінансової системи, посиленню дієвості таргетування інфляції та забезпечить відповідні умови для стабільності платіжного балансу [9]. Крім того, необхідним є більш поглиблене врахування інституційних факторів ціноутворення, у тому числі характеру та типу взаємовідносин між державним органом, що відповідає за розробку та

реалізацію валютної політики країни та інших суб'єктів валютного ринку при певному валютному режимі. Державні фінансові інститути у сфері валютного регулювання повинні здійснювати валютну політику з урахуванням загальних цілей та завдань фінансовою політики на середньострокову перспективу, принципів загальної макроекономічної рівноваги. Важливим є подальше посилення координації валютного регулювання із бюджетно-податковим регулюванням, що сприятиме зміцненню стійкості фінансової системи.

На сучасному етапі розвитку вплив фінансової системи на економічне зростання полягає в стимулюванні внутрішнього попиту для підтримки високого рівня зайнятості та збуту товарів і надання послуг суб'єктами господарювання; збільшенні обсягів випуску, оновленні матеріально-технічної бази виробництва, посиленні інноваційної складової економічного розвитку за рахунок активізації інвестиційної діяльності. Поєднання даних напрямів значною мірою визначає результативність структурних перетворень економіки, збалансованість фінансово-економічної політики країни. Необхідним фактором стимулювання соціально-економічного розвитку є розширення обсягів внутрішнього попиту, що надасть змогу збільшити обсяги замовлень для вітчизняних підприємств, частково компенсувати певні втрати частки обсягів експорту на зовнішніх ринках збуту товарів і послуг, підвищити рівень ділової активності. З огляду на зазначене, важливою є підтримка належного рівня кредитування національної економіки банківськими установами, збільшення обсягів державних замовлень за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, сприяння залученню іноземного фінансового капіталу шляхом створення преференцій і забезпечення гарантій щодо права власності та прозорих умов здійснення підприємницької діяльності. Значний вплив на розвиток інноваційної складової економіки, залучення інвестицій та прискорення структурних перетворень здійснюють державні інститути розвитку, діяльність яких спрямована на проектне фінансування, партнерства в управлінні проектом та пошук джерел фінансування даного проекту. Водночас, в сучасних умовах роль діючих державних інститутів розвитку в модернізації вітчизняної економіки є незначною та потребує поступового зростання.

Пріоритетними напрямами фінансової політики у забезпеченні інноваційного розвитку економіки на середньострокову перспективу є зростання частки видатків зведеного бюджету на фінансування наукових та науково-технічних програм, підвищення ефективності видатків бюджету, забезпечення відкритості та прозорості інформації про формування та використання державних фінансів [10, с. 413], обмеження монополій у галузях економіки, подальший розвиток інструментів державно-приватного партнерства у сфері реалізації інвестиційних проектів, зокрема

інфраструктурних, активізація заходів у сфері використання механізмів страхування експортних операцій, надання фінансової підтримки за рахунок коштів бюджету галузям економіки, які стимулюють внутрішній попит на інновації.

Висновки. Пріоритетними напрямками бюджетної політики країни на середньострокову перспективу з урахуванням поступового відновлення темпів економічного зростання мають стати зниження частки перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему, скорочення частки видатків на загальнодержавні функції в частині зменшення видатків на обслуговування державного боргу, вдосконалення механізму фінансування бюджетних установ, поступового зростання значень частки видатків на оборону в частині оновлення військової техніки задля підвищеної боєздатності вітчизняної армії, оптимізація структури видатків на економічну діяльність. Визначено доцільність удосконалення механізму державного стимулювання інноваційної діяльності в частині розвитку інструментів фінансово-кредитного забезпечення інвестиційних та інноваційних процесів. Важливою є реалізація вираженої грошово-кредитної політики країни, яка має сприяти збільшенню обсягів кредитування реальної економіки та посилення рівня її узгодженості з іншими складовими системи фінансового регулювання. Фінансова політика має забезпечувати сприятливі умови для підвищення рівня розвитку людського капіталу як важливого ендогенного та інтенсивного фактора соціально-економічного розвитку суспільства. Вагомим є підвищення частки інноваційної складової економіки шляхом використання інструментів фінансового регулювання, вдосконалення інститутів економічного розвитку та соціальної сфери. Крім того, доцільним є посилення конкурентоспроможності вітчизняної системи освіти та науки, створення умов для розбудови інноваційної інфраструктури, розвиток систем інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади.

Список використаних джерел:

1. Боголіб Т. М. Бюджетна політика як інструмент макроекономічної стабільності / Т. М. Боголіб // Економічний часопис -XXI. – 2015. – № 3–4 (1). – С. 84–87.
2. Ватульов А. В. Фінансова політика країн з трансформаційною економікою / А. В. Ватульов // Вісник КНТЕУ. – 2011. – № 6. – С. 55–64.
3. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / [І. Я. Чугунов та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф., акад. НАПН України А. А. Мазаракі ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – Київ : КНТЕУ, 2015. – 375 с.
4. Лагутін В. Д. Бюджетна та монетарна політика: координація в трансформаційній економіці / Лагутін В. Д. – К. : КНТЕУ, 2007. – 248 с.
5. Лук'яненко І.Г. Бюджетно-податкова політика України: нові виклики: монографія / І. Лук'яненко, М. Сидорович. – К.: НАУКМА, 2014. – 229 с.
6. Савченко К. В. Стабілізаційна фінансова політика держави: концептуальні засади та механізм реалізації в Україні : монографія / К. В. Савченко. – Київ : Акад. муніцип. упр., 2014. – 478 с.

7. Соколовська А. М. Особливості податкової системи України та напрями її коригування / А. М. Соколовська // Фінанси України. – 2013. – № 9. – С. 28-44.
8. Чугунов І. Я. Бюджетна політика економічного розвитку / А. В. Павелко, І. Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2015. – № 2 (100). – С. 64-73.
9. Cogan, J., J. B. Taylor, V. Wieland, and M.H. Wolters Fiscal Consolidation Strategy. *Journal of Economic Dynamics and Control*, (2013). vol. 37 (2), pp. 404-421
10. Jeremy C. Stein Monetary Policy as Financial Stability Regulation. *The Quarterly Journal of Economics*, (2012). vol. 127 (1), pp. 57-95

Elmira Gataullina,

Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv

FUNDING ECONOMIC TRANSFORMATION

Annotation

The article focuses on main problems in the area of funding the global economic transformation. Authors suppose, that providing institutional modernization of financial sector is crucial in order to increase the efficiency of it's. The priority directions of budget policy are determined. Moreover, article highlights the necessity to increase funding into human capital as a vital factor to achieve economic growth. In addition, we decide that is crucial to change the role of aggregate demand in economic stimulation processes. The directions to improving the monetary policy are revealed. Also we defined approaches to supporting and developing innovation system and high-tech sectors of economy. We defined the problems of financial supporting the innovative enterprises.

Keywords: financial policy, fiscal policy, monetary policy, economic growth, human capital, economic transformation.

References:

1. Boholib, T.N. (2015). Fiscal policy as a tool of macroeconomic stability *Ekonomičný časopys -XXI [Economic Journal-XXI]*, vol. 3-4 (1), pp. 84-87 (in Ukr.).
2. Vatuliov, A.V. (2011). Financial policy of the countries with transitional economies. *Visnyk KNTEU [Bulletin KNTEU]*, vol. 6, pp. 55-64 (in Ukr.).
3. Chugunov, I.Ja., et al. (2015). *Derzavne finansove rehulivannia ekonomičnyh peretvoren* [State financial regulation of economic reforms]. Ed. A.A. Mazaraki. Kyiv. nat. torh.-economical. Univ., Kyiv, 375 p. (in Ukr.).
4. Lagutin, V.D. (2007). *Biudzetna ta monetarna polityka: koordynacija v transformacijnij ekonomici* [Fiscal and monetary policy: coordination in economy]. KNTEU, Kyiv, 248 p. (in Ukr.).
5. Lukyanenko, I.G., Sidorovich, A.M. (2014). *Biudzetno-podatkova polityka Ukrainy: novi vyklyky* [Fiscal policy Ukraine: new challenges]. Kyiv, 229 p. (in Ukr.).
6. Savchenko, K.V. (2014). *Stabilizacijna finansova polityka derzavy: konceptualni zasady ta mehanizm realizaciji v Ukraini* [Stabilization financial policy: conceptual framework and mechanism of implementation in Ukraine]. Kyiv, 478 p. (in Ukr.).
7. Sokolovskaya, A.M. (2013). Features the tax system Ukraine and ways of its correction. *Finansy Ukrainy [Finance of Ukraine]*, vol. 9, pp. 28-44 (in Ukr.).
8. Chugunov, I., Pavelko, A.V. (2015). Fiscal policy Economic Development. *Visnyk KNTEU [Bulletin KNTEU]*, vol. 2 (100), pp. 64-73 (in Ukr.).
9. Cogan, J., Taylor, J.B., V. Wieland, and Wolters, M.H. (2013). Fiscal Consolidation Strategy. *Journal of Economic Dynamics and Control*, vol. 37 (2), pp. 404-421.
- Jeremy, C. (2012). Stein Monetary Policy as Financial Stability Regulation. *The Quarterly Journal of Economics*, vol. 127 (1), pp. 57-95.

